

Zápis z OTTA na téma Architektura a politika

Debata k tématu Architektura a politika se uskutečnila v prostorách České komory architektů 26. 6. 2014 od 17 hodin.

Na úvod uvítal přítomné garant debat OTTA Petr Lešek, který zahájil debatu prezentací s uvedením čtyř tezí, pěti informací, návrhu řešení pro celostátní i komunální úroveň, doporučením pro podzimní komunální volby a otázkami k rozproudění debaty. Je nutné zdůraznit, že přítomní hosté – politici patří k těm, kteří se tématu architektury (kulturního prostředí) věnují velmi intenzivně.

V následné debatě byla probrána témata soutěží o návrh jako vhodného nástroje k výběru projektantů, způsobů předávání informací, významu péče o prostředí měst, politiky architektury, formy dotací, strategických plánů a jejich provázanosti s územními plány, městských architektů, honorářů architektů se zaměřením na bezpečnou cenu, propagace výsledků, práce s veřejností, médií a podzimních voleb.

K **soutěži o návrh** přítomní uvedli své zkušenosti. Je zřejmé, že je vhodným nástrojem namísto používání pouze nejnižší ceny, neboť zohledňuje budoucí náklady výstavby i provozu a zejména pak celkovou kvalitu. Navíc umožňuje politikům prezentovat akci třikrát – v úvodní participaci, po soutěži a po realizaci. Výběr odbornou porotou pak i dává architektovi větší možnost vystupovat jako kontrolní článek v trojúhelníku – zadavatel-architekt-stavitel. Přesto se používá málo a to zejména kvůli malé informovanosti. ČKA se snaží hledat cesty **jak politiky informovat**, ale daří se to velmi obtížně. Situace s předáváním informací je nepochybně nesnadná, byť odráží reálnou roztržitost informačních kanálů ve společnosti. Nezbývá než pokračovat v oslovování maximálního množství relevantních cest. Neefektivnější cestou je předávání zkušeností přímo mezi politiky. Byla zmíněna pozitivní zkušenost s Nadací Proměny. Objevila se i dlouholetá otázka ČKA: Má být soutěž o návrh od nějaké výše investice povinná? Chybí lobbying architektů směrem k politikům.

Přítomní vnímají důležitost dlouhodobé **péče o kulturní prostředí**, a to nejen měst, ale krajiny jako celku. Uvítali by lepší mezirezortní spolupráci dotčených ministerstev (MMR, MŽP, MZe, MK, MŠMT, MPO). Velkým příslibem je **Politika architektury** a stavební kultury, kterou aktuálně připravuje MMR. Důležité bude právě, aby se ostatní ministerstva aktivně postavila k jejímu plnění. Nepochybně důležité pak je, aby výstupy z Politiky architektury (osvěta, podpora soutěží o návrh včetně zákazu vybírat intelektuální služby pouze podle nejnižší ceny) se uplatnily v **dotáčnících programech 2014-20** a novém **zákoně o veřejných zakázkách**. Bylo např. doporučeno, aby, pokud nebude soutěž o návrh u veřejných investic hrazených z dotace přímo povinností, pak by alespoň měla být bodově zvýhodněna, neboť vede k efektivnějšímu využití dotace. Ke zvážení je dokonce možnost finanční podpory ze strany státu vůči vyhlásovatelům soutěže o návrh. Zástupce ČKA zmínil, že ČKA se zajímá o dotace v rámci Creativ Industries. Bohužel v nastavení dotačních titulů na období 2014-20, které je v gesci MMR, se nedaří soutěž o návrh, včetně možné participace, uvést ani zvýhodnit. ČKA dále usiluje o zpracování ekonomické evaluace kvalitní architektury právě pro propagaci kvalitativního přístupu. Byla vnesena otázka, nakolik je možné v územním plánu požadovat u určitých úloh, nebo v rámci určitého území, účast autorizovaného architekta. Padlo upozornění, že je zejména potřeba usilovat o zvýšení kvality běžných projektů namísto jednotlivých výjimečných počinů.

Byl zmíněn kvalitní model tvorby **strategického plánu** z Vodňan se zapojením odborníků z architektury příbuzných oborů. Bylo zdůrazněno, že tvorba strategického plánu je součástí **komplexního přístupu k rozvoji města**, kam patří i generely veřejných prostorů, zahrnující zeleň i dopravu, a územní plány. V tomto smyslu byl vnesen apel směrem k MMR, neboť se aktuálně právě řeší podpora této oblasti. Zásadním je přitom srozumitelnost a participativní charakter vzniku těchto dokumentů. Tak se mohou stát skutečně užívanými materiály a překlenout volební období. Kvalitní územní plán je přitom nutný pro kvalitní architektonické soutěže. Výborné bylo upozornění na nevyužívání možnosti časového omezení změn územního plánu. Přítomní též souhlasili s upřednostňováním soft opatření a celkově „chytřejší“ přístupu k rozvoji měst.

Významným tématem je **městský architekt**. V úvodní prezentaci byla zvýrazněna jeho funkce garanta kvality kulturního prostředí v území, mediátora a šířitele osvěty s tím, že si tak získá přirozenou autoritu. Doporučeno bylo, aby nabízel servis celému správnímu území města. Podobně by bylo vhodné zřídit krajského architekta, přičemž na obou úrovních jde o osobní odpovědnost namísto anonymního úřadu. Přítomní uvedli různé modely a zkušenosti s pozicí městského architekta – částečný úvazek, úvazek dělený mezi samosprávu a státní správu. Zazněl požadavek na přesnější ukotvení jeho pozice v zákoně včetně možnosti stát se dotčeným orgánem při rozhodování v území. MMR se tématice městských architektů věnuje a chce věnovat. Významným se jeví vliv městského architekta na městské investice, kde by bylo vhodné mu přisoudit významný vliv zejména v plánování. Ke zvážení je otázka vlastní tvorby městského architekta v místě ať už v rámci pracovního úvazku nebo samostatně. Určitě by se měl vyvarovat střetu zájmů.

Bylo konstatováno, že politici si jsou vědomi **podfinancování projektů**. MMR se bude snažit nalézt shodu s ÚOHS v pohledu na Honorářový řád a bezpečnou cenu. Situace v Německu je nepochybně pro architekty vzorem.

Propagace kvalitních příkladů architektury je slabá. ČKA má připravenou Soutěžní přehlídku realizací z architektonických soutěží, ale odkládá její uskutečnění z finančních důvodů. Vhodné by bylo využít grant.

Významným tématem je **práce s veřejností**. Jde o **participativní zapojování** a o **obecné vzdělávání** zejména mládeže v tématu péče o prostředí. U participace je vhodné začínat s co nejširším záběrem veřejnosti při přípravě záměru a pak postupně s nárůstem odbornosti zužovat okruh účastníků (obraz trychtýře). Problematickým způsobem je hlasování veřejnosti o výsledcích soutěže. Byla zmíněna možnost nalézání způsobů zapojení veřejnosti i do samotné výstavby, zejména u zásahů ve veřejném prostoru. Důležité je právě ztotožnění občanů s vizí města a převzetí odpovědnosti. U vzdělávání bylo apelováno na ČKA k větší prezentaci možností. ČKA v současnosti absolvovala hromadnou mezioborovou debatu k tématu vzdělávání o prostředí – architektuře. Zejména mladší architekti přitom již přímo vytvořili vzdělávací modely, které jsou připravené ke sdílení nebo již běží (Den architektury). Velmi dobře se tématu věnuje Politika architektury. Zásadním je nyní vtáhnout k tématu MŠMT.

Přítomní též vyzvali ČKA k větší **aktivitě směrem k médiím**. Očekávají silnější propagaci tématu architektury, aby se zpětně bylo o co opřít při jejím lokálním rozvoji. S tím souvisí i téma **podzemních komunálních voleb**. Pokud ČKA bude chtít podpořit význam péče o prostředí - architekturu v programech komunálních voleb, musí toto téma mediálně propagovat. Důležitou informací bylo, že v některých městech chystají občanské iniciativy obdoby celorepublikové Rekonstrukce státu. ČKA by v nich ráda téma péče o prostředí podpořila a odborně zpřesnila. Padlo též upozornění na poměrně velké množství členů ČKA a ČKAIT o počtu běžné politické strany.

Setkání architektů a politiků by mělo mít pravidelný charakter. ČKA předpokládá, že by se mělo konat každoročně.

Na závěr Petr Lešek shrnul hlavní body debaty:

- **Politici informovali o obecně nižší kvalitě práce architektů, a to i v návrzích architektonických soutěží. Architekti mají podle nich sklon navrhnout zbytečně výrazná řešení na úkor celkové kvality.**
- **Důležité je zlepšit propagaci kvalitních příkladů.**
- **Zástupce MMR byl požádán o tlumočení nutnosti chápat územní plánování komplexněji včetně strategických plánů a participace s občany.**
- **Od ČKA se nadále očekává kvalitní servis pro obce.**
- **Od ČKA se očekává intenzivnější práce s médii.**

Ing. arch. Petr Lešek